

## **PRZEDMIOTOWE ZASADY OCENIANIA Z GEOGRAFII dla klas 5-8**

Przedmiotowe zasady oceniania są zgodne ze Statutem Szkoły Podstawowej nr 77 w Warszawie.

Wymagania edukacyjne sformułowane zostały na podstawie Podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej - geografia oraz programu nauczania geografii w szkole podstawowej „Planeta Nowa” autorstwa Tuz Ewy Marii i Dziedzic Barbary, Wyd. Nowa Era, 2017.

Wymagania programowe do każdej lekcji, sprawdzianu i pracy pisemnej nauczyciel podaje w formie ustnej.

Oceny przekazywane są w formie elektronicznej przez e-dziennik.

### **I. ZASADY OCENIANIA UCZNIÓW:**

1. Stosuje się sześciostopniową skalę ocen: 1-ndst., 2-dop., 3-dst., 4-db., 5-bdb., 6-cel.

Stosuje się znaki „+” i „-” do ocen częściowych.

Dokumentowanie oceniania odbywa się poprzez zapisy w e-dzienniku.

2. Formy sprawdzania wiedzy:

- wypowiedzi ustne: odpowiedź ustna-kilkudzaniowa wypowiedź z ostatniej lekcji lub powtórzenia, prezentacja pracy własnej lub grupy;
- wypowiedzi pisemne: wykonywanie ćwiczeń, referat, zadanie domowe, praca samodzielna – kartkówki, sprawdziany, prace pisemne semestralne;
- zadania praktyczne: wytwory pracy: album, słownik, plakat, mapa, uczestnictwo w konkursach, czynny udział w akcjach geograficzno-ekologicznych, współpraca w zespole, udział w przygotowaniu ekspozycji, wystawy, dekoracji, posługiwanie się mapą, atlasem, słownikiem, przyrządami do obserwacji i pomiarów w przyrodzie;
- prowadzenie zeszytu przedmiotowego: systematyczność, staranność i estetyka, poprawność rzeczowa, stylistyczna i ortograficzna;
- aktywność na lekcji: poprawność wypowiedzi dotyczących bieżącego zagadnienia, wypowiedzi związane z utrwalaniem wiadomości i umiejętności, formułowanie wniosków, treści zapisów, notatek.

3. Sprawdziany są obowiązkowe dla wszystkich uczniów:

- ich termin jest ustalony co najmniej tydzień wcześniej i zapisany w e-dzienniku;
- jeżeli uczeń opuścił sprawdzian z przyczyn losowych (np. choroby) ma obowiązek zaliczyć materiał pisemnie lub ustnie (formę zaliczenia ustala nauczyciel w porozumieniu z uczniem):
  - w ciągu tygodnia od dnia powrotu do szkoły (po nieobecności dłuższej niż tydzień)
  - na następnej lekcji lub w terminie wskazanym przez nauczyciela (jeśli czas nieobecności był krótszy niż tydzień);
  - jeśli uczeń uchyla się od tego obowiązku po ustalonym terminie otrzymuje ocenę niedostateczną.
- wyniki sprawdzianu nauczyciel powinien podać w ciągu dwóch tygodni od czasu jego przeprowadzenia (może być przedłużony z powodu nieobecności nauczyciela lub klasy);
- sprawdziany są udostępniane do wglądu uczniów dopiero po napisaniu ich przez wszystkie osoby;
- uczeń ma obowiązek poprawy oceny niedostatecznej i dopuszczającej (jeśli wyraża taką chęć) ze **sprawdzianu** w terminie uzgodnionym z nauczycielem, w ciągu dwóch tygodni od momentu poznania oceny. Poprawa powyższych ocen jest TYLKO **JEDEN RAZ**; przy czym obydwie oceny są wpisane do e-dziennika i brane pod uwagę w ocenie końcowej;
- dopuszcza się poprawę oceny dostatecznej ze sprawdzianu tylko jednej w semestrze, przy czym obydwie oceny wpisywane są do e-dziennika.
- z poprawianego sprawdzianu można uzyskać maksymalną ocenę bardzo dobrą.
- z kartkówek można uzyskać maksymalną ocenę bardzo dobrą.

### **KRYTERIA OCENIANIA SPRAWDZIANÓW, PRAC PISEMNYCH:**

Przy ocenianiu prac pisemnych i sprawdzianów stosuje się przeliczanie punktów na procenty:

Ocenianie procentowe do sprawdzianów:

| Procenty [%] | Stopnie | Procenty [%] | Stopnie | Procenty [%] | Stopnie |
|--------------|---------|--------------|---------|--------------|---------|
| 0-34         | 1       | 60-64        | 3+      | 91-94        | 5+      |
| 35-39        | 2-      | 65-69        | 4-      | 95-97        | 6-      |
| 40-44        | 2       | 70-75        | 4       | 98-100       | 6       |
| 45-49        | 2+      | 76-80        | 4+      |              |         |
| 50-54        | 3-      | 81-86        | 5-      |              |         |
| 55-59        | 3       | 86-90        | 5       |              |         |

Ocenianie procentowe do kartkówek:

| Procenty [%] | Stopnie | Procenty [%] | Stopnie |
|--------------|---------|--------------|---------|
| 0-40         | 1       | 66-70        | 3+      |
| 41-45        | 2-      | 71-75        | 4-      |
| 46-50        | 2       | 76-80        | 4       |
| 51-55        | 2+      | 81-86        | 4+      |
| 56-60        | 3-      | 87-91        | 5-      |
| 61-75        | 3       | 92-100       | 5       |

Dla uczniów z obniżonymi możliwościami stosuje się inne kryteria oceniania prac dostosowane do indywidualnych potrzeb ucznia.

- Kartkówki mogą obejmować materiał z ostatnich trzech tematów i nie muszą być zapowiadane.

#### **OCENY Z KARTKÓWKI NIE MOŻNA POPRAWIAĆ.**

- Uczeń może zgłosić dwa razy nieprzygotowanie do lekcji, na początku lekcji. Każde następne nieprzygotowanie skutkuje oceną niedostateczną. Nieprzygotowanie obejmuje: odpowiedź ustną, brak zadania domowego, brak zeszytu przedmiotowego i zeszytu ćwiczeń.
- Stwierdzone odpisywanie zadań domowych, korzystanie z niedozwolonych źródeł podczas sprawdzianów, oddawanie prac napisanych niesamodzielnie skutkuje oceną niedostateczną.
- Uczeń ma obowiązek prowadzenia zeszytu przedmiotowego i/lub zeszytu ćwiczeń systematycznie i estetycznie. Uczeń, który nie był obecny na lekcjach ma obowiązek w ciągu 7 dni uzupełnić braki w przedmiotowym.
- Podczas zapowiedzianego z tygodniowym wyprzedzeniem powtórzenia wiadomości, uczeń ma obowiązek znać materiał z całego działu.
- Ustalona na koniec roku szkolnego ocena niedostateczna może być zmieniona tylko w wyniku egzaminu poprawkowego.

## **II. KRYTERIA WYSTAWIANIA OCENY ROCZNEJ I ŚRÓDROCZNEJ**

- Ocena klasyfikacyjna ustalana jest w oparciu o postępy wiedzy ucznia z przedmiotu (opanowanie treści określonych w wymaganiach edukacyjnych) i zaangażowanie podczas semestru i roku szkolnego.
- Na ocenę śródroczną/końcoworoczną wpływ mają następujące formy:  
 Formy aktywności:  
 Sprawdzian całoroczny,  
 Sprawdzian/test  
 Kartkówka,  
 Odpowiedź ustna,  
 Zadanie dodatkowe (wykonanie dodatkowych zadań, pomocy naukowych, prezentacji, referatów, metoda projektu),  
 Prace długoterminowe,  
 Osiągnięcia w konkursach i olimpiadach,  
 Aktywność, systematyczność, przyrost wiedzy (ocena o działaniu motywującym),  
 Inne (zeszyty przedmiotowe i ewentualnie zeszyty ćwiczeń i karty prac, współpraca w zespole).
- Warunkiem otrzymania śródrocznej i końcoworocznej oceny dopuszczającej jest uzyskanie przewagi ocen pozytywnych ze sprawdzianów.
- W ocenach rocznych nie stosujemy „+” i „-”.
- Ocena semestralna i końcoworoczna może być podwyższona przez nauczyciela jeśli uczeń robi postępy w nauce, przejawia dużą aktywność i systematyczność w nauce. Analogicznie ocena może być obniżona. Wpływ na ocenę śródroczną i roczną mają również wyniki sprawdzianów.
- Ocena końcoworoczna jest wynikiem ocen semestralnych, ale tylko w przypadku uzyskania pozytywnych ocen (co najmniej oceny dopuszczającej z semestru pierwszego).
- Laureaci w konkursach i olimpiadach przedmiotowych na szczeblu wojewódzkim, które potwierdzają doskonałą znajomość całości podstawy programowej z geografii, bez względu na oceny częściowe otrzymują roczną ocenę celującą.

### **III. WYMAGANIA EDUKACYJNE Z GEOGRAFII NA POSZCZEGÓLNE STOPNIE (W TYM ŚRÓDROCZNE I ROCZNE:**

#### **Ocena niedostateczna:**

##### **Uczeń:**

- nie opanował treści koniecznych, przewidzianych w podstawie programowej,
- ma duże braki w podstawowych wiadomościach, nawet z pomocą nauczyciela nie potrafi ich nadrobić,
- nie przejawia gotowości do przyswajania nowych wiadomości,
- nie podporządkowuje się instrukcjom nauczyciela i nie współpracuje z nim,
- nie korzysta z form pomocy uzupełnienia braków edukacyjnych stworzonych przez szkołę.

#### **Ocena dopuszczająca:**

##### **Uczeń:**

- ma braki w podstawowych wiadomościach, lecz przy pomocy nauczyciela potrafi je nadrabiać,
- przejawia gotowość do przyswajania nowych wiadomości i poprawy ocen niedostatecznych,
- podporządkowuje się instrukcjom nauczyciela i współpracuje z nim,
- opanował treści konieczne:

#### **Klasa 5**

##### **Z zakresu mapy:**

- wyjaśnia znaczenie terminów: mapa, skala, legenda mapy, wysokość bezwzględna, wysokość względna,
- wymienia elementy mapy,
- odczytuje wysokość bezwzględną obiektów na mapie poziomicowej,
- podaje nazwy barw stosowanych na mapach hipsometrycznych,
- wymienia różne rodzaje map,
- odczytuje informacje z planu miasta.

##### **Z zakresu krajobrazu Polski:**

- wyjaśnia znaczenie terminu krajobraz,
- wymienia składniki krajobrazu,
- wymienia elementy krajobrazu najbliższej okolicy,
- wymienia pasy rzeźby terenu Polski i przykłady krain geograficznych,
- wskazuje na mapie Wybrzeże Słowińskie, wymienia elementy krajobrazu nadmorskiego, wskazuje na mapie przynajmniej jedno miasto dla Wybrzeża Słowińskiego,
- wskazuje na mapie Pojezierze Mazurskie, odczytuje z mapy nazwy największych jezior na Pojezierzu Mazurskim,
- wskazuje na mapie pas Nizin Środkowopolskich oraz Nizinę Mazowiecką, wskazuje na mapie największe rzeki przecinające Nizinę Mazowiecką, wskazuje na mapie największe miasta Niziny Mazowieckiej,
- podaje nazwę parku narodowego leżącego w pobliżu Warszawy, określa położenie Warszawy na mapie Polski, wymienia najważniejsze obiekty turystyczne Warszawy,
- wskazuje na mapie pas Wyżyn Polskich,
- wskazuje na mapie Polski Wyżynę Śląską, wskazuje na mapie co najmniej trzy miasta tej wyżyny,
- wskazuje na mapie Polski Wyżynę Lubelską, wymienia gleby i główne uprawy Wyżyny Lubelskiej,
- określa na podstawie mapy Polski położenie Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej, podaje nazwę parku narodowego leżącego na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej,
- określa na podstawie mapy położenie Tatr.

##### **Z zakresu lądy i oceany:**

- wskazuje na globusie i mapie świata bieguny, równik, południk zerowy i 180°, półkule, zwrotniki i koła podbiegunowe,
- wymienia nazwy kontynentów i oceanów oraz wskazuje ich położenie na globusie i mapie.

##### **Z zakresu krajobrazu świata:**

- wyjaśnia znaczenie terminów: pogoda, klimat, sawanna, step, pustynia, strefy krajobrazów śródlądowych, tajga, tundra, wieloletnia zmarzlina,
- wymienia składniki pogody,
- wymienia na podstawie mapy tematycznej strefy klimatyczne Ziemi,
- wymienia na podstawie ilustracji strefy krajobrazowe Ziemi,
- wskazuje na mapie strefy wilgotnych lasów równikowych oraz lasów liściastych i mieszanych strefy umiarkowanej,
- podaje nazwy warstw wilgotnego lasu równikowego i wskazuje te warstwy na ilustracji,

- podaje rośliny i zwierzęta typowe dla lasów równinowych oraz lasów liściastych i mieszanych,
- wskazuje na mapie strefy sawann i stepów, pustyni gorących i pustyni lodowych,
- wymienia gatunki roślin i zwierząt charakterystyczne dla sawann i stepów, pustyni gorących i pustyni lodowych,
- wymienia na podstawie mapy państwa leżące nad Morzem Śródziemnym,
- podaje rośliny i zwierzęta charakterystyczne dla strefy śródziemnomorskiej,
- wymienia gatunki upraw charakterystycznych dla strefy śródziemnomorskiej,
- wskazuje na mapie położenie stref tajgi i tundry,
- wymieni gatunki roślin i zwierząt charakterystyczne dla tajgi i tundry,
- wskazuje na mapie Himalaje,
- wymienia charakterystyczne dla Himalajów gatunki roślin i zwierząt.

## **Klasa 7**

### **Z zakresu „Podstawy geografii”:**

- wyjaśnia znaczenie terminu geografia, siatka geograficzna, południk, równoleżnik, zwrotnik, długość geograficzna, szerokość geograficzna, mapa, skala, siatka kartograficzna, legenda mapy, wysokość względna, wysokość bezwzględna, poziomica,
- przedstawia podział nauk geograficznych,
- wskazuje na globusie i na mapie południk: 0° i 180° oraz półkulę wschodnią i półkulę zachodnią, Równik, oraz półkule: północną i południową,
- wymienia elementy mapy,
- wymienia rodzaje skal,
- odczytuje z mapy wysokość bezwzględną,
- podaje na podstawie atlasu nazwy map ogólnogeograficznych i tematycznych.

### **Z zakresu „Środowisko przyrodnicze Polski”:**

- podaje cechy położenia Polski w Europie na podstawie mapy ogólnogeograficznej,
- wymienia kraje sąsiadujące z Polską i wskazuje je na mapie,
- wyjaśnia znaczenie terminów: geologia, krajobraz polodowcowy, rzeźba glacialna, holocen, pogoda, klimat, ciśnienie atmosferyczne, niż baryczny, wyż baryczny, średnia dobową wartość temperatury powietrza, przepływ, system rzeczny, dorzecze, zlewisko, gleba, czynniki glebotwórcze, proces glebotwórczy, profil glebowy, lesistość,
- wymienia najważniejsze wydarzenia geologiczne na obszarze Polski,
- wymienia formy terenu utworzone na obszarze Polski przez lądolód skandynawski,
- wymienia pasy rzeźby terenu Polski i wskazuje je na mapie,
- wymienia główne rodzaje skał,
- wymienia ogólne cechy klimatu morskiego i klimatu kontynentalnego,
- wymienia elementy klimatu,
- wymienia czynniki, które warunkują zróżnicowanie temperatury powietrza i wielkość opadów w Polsce,
- wskazuje na mapie główne rzeki Polski,
- określa na podstawie mapy ogólnogeograficznej położenie Morza Bałtyckiego,
- wymienia typy gleb w Polsce,
- wymienia formy ochrony przyrody w Polsce,
- wskazuje na mapie Polski parki narodowe i krajobrazowe własnego regionu.

### **Z zakresu „Ludność i urbanizacja w Polsce”:**

- wskazuje na mapie administracyjnej Polski poszczególne województwa i ich stolicy
- wyjaśnia znaczenie terminów: demografia, przyrost naturalny, współczynnik przyrostu naturalnego, współczynnik urodzeń, współczynnik zgonów, piramida płci i wieku, średnia długość trwania życia, wskaźnik gęstości zaludnienia, migracja, emigracja, imigracja, saldo migracji, przyrost rzeczywisty, współczynnik przyrostu rzeczywistego, migracje wewnętrzne, struktura zatrudnienia, struktura wykształcenia, bezrobocie, stopa bezrobocia, ludność aktywna zawodowo, mniejszość narodowa, mniejszość etniczna, społeczność etnograficzna, urbanizacja, wskaźnik urbanizacji, miasto,
- na podstawie danych statystycznych wymienia państwa o najwyższym i najniższym współczynniku przyrostu naturalnego w Europie,
- na podstawie danych statystycznych odczytuje dane dotyczące struktury płci i wieku oraz średniej długości trwania życia w Polsce,

- wymienia czynniki wpływające na rozmieszczenie ludności w Polsce,
- wyjaśnia różnicę między emigracją a imigracją,
- odczytuje dane dotyczące wielkości i kierunków emigracji z Polski,
- wymienia przyczyny migracji wewnętrznych,
- wymienia mniejszości narodowe w Polsce,
- odczytuje z danych statystycznych wielkość zatrudnienia w poszczególnych sektorach gospodarki,
- odczytuje z danych statystycznych wskaźnik urbanizacji w Polsce i w wybranych krajach Europy (sąsiedzi Polski),
- wymienia największe miasta i wskazuje je na mapie Polski,
- wymienia funkcje miast.

#### **Z zakresu „Rolnictwo i przemysł Polski”:**

- wyjaśnia znaczenie terminów: przemysł, rolnictwo, plon, zbiór, hodowla, chów, pogłowie,
- wymienia funkcje rolnictwa,
- wymienia warunki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze rozwoju rolnictwa w Polsce,
- wymienia na podstawie map tematycznych regiony rolnicze w Polsce,
- wymienia główne uprawy w Polsce i wskazuje je na mapie,
- wymienia główne zwierzęta gospodarskie w Polsce,
- wskazuje na mapie obszary chowu zwierząt gospodarskich,
- dokonuje podziału przemysłu na sekcje i działy,
- wymienia funkcje przemysłu,
- wymienia źródła energii,
- wymienia główne typy elektrowni,
- wskazuje na mapie największe elektrownie cieplne i wodne w Polsce,
- wymienia największe porty morskie w Polsce i wskazuje je na mapie.

#### **Z zakresu „Usługi w Polsce”:**

- wyjaśnia znaczenie terminów: usługi, komunikacja, łączność, turystyka, walory turystyczne, infrastruktura turystyczna, eksport, import, bilans handlu zagranicznego,
- podaje przykłady różnych rodzajów usług w Polsce,
- wyróżnia rodzaje transportu w Polsce,
- wskazuje na mapie Polski porty handlowe, śródlądowe oraz lotnicze,
- wyróżnia rodzaje łączności,
- dokonuje podziału turystyki,
- wymienia i wskazuje na mapie regiony turystyczne Polski.

#### **Z zakresu „Zanieczyszczenie środowiska przyrodniczego”:**

- wymienia źródła zanieczyszczeń środowiska przyrodniczego,
- podaje przyczyny kwaśnych opadów.

#### **Z zakresu „Relacje między elementami środowiska geograficznego”:**

- wyjaśnia znaczenie terminów: powódź, dolina rzeczna, koryto rzeczne, terasa zalewowa, sztuczny zbiornik wodny,
- wymienia przyczyny powodzi w Polsce,
- wymienia główne źródła energii w województwach pomorskim i łódzkim,
- wymienia przyczyny migracji do stref podmiejskich,
- wymienia przyczyny wyludniania się wsi oddalonych od dużych miast,
- wymienia podstawowe cechy gospodarki rynkowej,
- wymienia główne atrakcje turystyczne wybrzeża Bałtyku i Małopolski.

#### **Z zakresu „Mój region i moja mała ojczyzna”:**

- wyjaśnia znaczenie terminów: region, mała ojczyzna,
- wskazuje położenie swojego regionu na mapie ogólnogeograficznej Polski,
- wymienia i wskazuje na mapie ogólnogeograficznej sąsiednie regiony,
- wymienia najważniejsze walory przyrodnicze regionu,
- wskazuje na mapie ogólnogeograficznej Polski, topograficznej i na planie miasta obszar małej ojczyzny,
- przedstawia źródła informacji o małej ojczyźnie,
- wymienia walory środowiska geograficznego małej ojczyzny.

## **Klasa 8**

### **Z zakresu „Azja”:**

- wyjaśnia znaczenie terminów: wulkanizm, trzęsienia ziemi, tsunami, slumsy,
- wskazuje na mapie położenie geograficzne Azji,
- wymienia formy ukształtowania powierzchni Azji,
- wymienia strefy klimatyczne Azji na podstawie mapy klimatycznej,
- wymienia największe rzeki Azji,
- wymienia strefy aktywności sejsmicznej w Azji na podstawie mapy geologicznej,
- odczytuje z mapy nazwy największych wulkanów w Azji
- wskazuje na mapie zasięg występowania Ognistego Pierścienia Pacyfiku i równoleżnikowej strefy sejsmicznej Azji,
- wymienia czynniki przyrodnicze wpływające na rozwój rolnictwa w Azji,
- wymienia główne uprawy w Azji na podstawie mapy gospodarczej,
- określa cechy położenia Japonii, Chin, Indii, Bliskiego Wschodu na podstawie mapy ogólnogeograficznej,
- wymienia cechy środowiska naturalnego Japonii, Chin, Indii, Bliskiego Wschodu,
- wymienia główne uprawy w Japonii, Chinach, Indiach i opisuje ich rozmieszczenie na podstawie mapy gospodarczej,
- lokalizuje na mapie ośrodki przemysłu wysokiej technologii w Chinach,
- porównuje liczbę ludności Chin i Indii,
- wymienia surowce mineralne w Chinach, Indiach i Bliskim Wschodzie i wskazuje na mapie regiony ich występowania,
- wymienia największe aglomeracje w Indiach i wskazuje je na mapie,
- wymienia państwa leżące na Bliskim Wschodzie na podstawie mapy politycznej,
- wskazuje na mapie miejsca konfliktów zbrojnych na Bliskim Wschodzie.

### **Z zakresu „Afryka”:**

- określa położenie geograficzne Afryki na podstawie mapy ogólnogeograficznej,
- wymienia strefy klimatyczne Afryki,
- wymienia największe rzeki i jeziora Afryki,
- wymienia czynniki przyrodnicze wpływające na rozwój rolnictwa w Afryce,
- wymienia główne uprawy w Afryce na podstawie mapy gospodarczej,
- wymienia i wskazuje surowce mineralne Afryki na podstawie mapy gospodarczej,
- wymienia atrakcyjne turystycznie państwa Afryki,
- określa położenie geograficzne Etiopii i Kenii,
- wyjaśnia różnicę między głodem a niedożywieniem,
- wymienia państwa w Afryce dotknięte głodem i niedożywieniem,
- wymienia obiekty turystyczne na terenie Kenii.

### **Z zakresu „Ameryka Północna i Ameryka Południowa”:**

- wyjaśnia znaczenie terminów: tornado, cyklon tropikalny, urbanizacja, wskaźnik urbanizacji, aglomeracja, megalopolis, produkt światowy brutto, technopolia, Aleja Tornad,
- określa położenie geograficzne Ameryki,
- wymienia nazwy mórz i oceanów oblewających Amerykę Północną i Amerykę Południową,
- wymienia największe rzeki Ameryki i wskazuje je na mapie,
- określa położenie geograficzne Amazonii,
- podaje co najmniej po dwa przykłady flory i fauny lasów równikowych,
- odczytuje liczbę ludności Ameryki Północnej i Ameryki Południowej na podstawie wykresów,
- wymienia obszary słabo i gęsto zaludnione w Ameryce Północnej i Ameryce Południowej i wskazuje je na mapie,
- wymienia główne odmiany człowieka zamieszkujące Amerykę,
- wymienia największe miasta i aglomeracje Ameryki Północnej i Ameryki Południowej i wskazuje je na mapie,
- określa położenie geograficzne Kanady i Stanów Zjednoczonych na podstawie mapy ogólnogeograficznej,
- wymienia i wskazuje zasięg występowania głównych upraw na terenie Kanady na podstawie mapy gospodarczej,
- wymienia główne działy przemysłu w Stanach Zjednoczonych,
- wymienia rodzaje usług wyspecjalizowanych w Stanach Zjednoczonych.

**Z zakresu „Australia i Oceania”:**

- wyjaśnia znaczenie terminów: endemit, basen artezyjski,
- określa położenie geograficzne Australii i Oceanii,
- wymienia największe pustynie Australii na podstawie mapy,
- wymienia endemity w Australii oraz na wyspach Oceanii,
- przedstawia liczbę ludności i gęstość zaludnienia w Australii na podstawie mapy tematycznej i analizy danych statystycznych,
- wymienia największe miasta Australii oraz wskazuje je na mapie.

**Z zakresu „Obszarów okołobiegunowych”:**

- określa położenie geograficzne obszarów okołobiegunowych,
- wyjaśnia znaczenie terminów: góra lodowa, pak lodowy, lądolód, lodowce szelfowe, nunataki,
- wymienia gatunki roślin i zwierząt na obszarach Arktyki i Antarktyki,
- wymienia surowce mineralne na obszarach Arktyki i Antarktyki.

**Ocena dostateczna:**

- z minimalną pomocą nauczyciela rozwiązuje typowe problemy,
- analizuje podstawowe zależności geograficzne,
- przejawia własną inicjatywę,
- rozumie treści określone programem nauczania,
- próbuje porównywać, wnioskować, zajmować stanowisko,
- potrafi analizować główne problemy geograficzne na podstawie map, klimatogramów, podstawowych danych statystycznych,
- opanował treści podstawowe niezbędne w dalszej nauce (obowiązujące także na ocenę dopuszczającą):

**Klasa 5****Z zakresu „Mapa Polski”:**

- odczytuje za pomocą legendy znaki kartograficzne na mapie,
- stosuje legendę mapy do odczytania informacji,
- odczytuje skalę mapy i potrafi ją zastosować w praktyce,
- rozróżnia rodzaje skali,
- oblicza wysokość względną na podstawie wysokości bezwzględnej odczytanej z mapy,
- odczytuje informacje z mapy poziomicowej i mapy hipsometrycznej,
- wyszukuje w atlasie przykłady map: ogólnogeograficznej, krajobrazowej, turystycznej i planu miasta.

**Z zakresu „Krajobrazy Polski”:**

- podaje różnicę między krajobrazem naturalnym a krajobrazem kulturowym,
- określa położenie najbliższej okolicy na mapie Polski,
- przedstawia główne cechy krajobrazu nadmorskiego na podstawie ilustracji, wymienia główne miasta leżące na Wybrzeżu Słowińskim, wymienia co najmniej po jednym przykładzie rośliny i zwierzęcia, charakterystycznych dla Wybrzeża Słowińskiego,
- przedstawia cechy krajobrazu Pojezierza Mazurskiego, Niziny Mazowieckiej, Wyżyny Śląskiej, Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej i Tatr na podstawie ilustracji,
- wymienia atrakcje turystyczne Pojezierza Mazurskiego, Niziny Mazowieckiej, Tatr, Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej,
- opisuje cechy krajobrazu wielkomiejskiego na podstawie Warszawy,
- wymienia główne cechy krajobrazu miejsko-przemysłowego na podstawie Wyżyny Śląskiej,
- przedstawia cechy krajobrazu rolniczego na podstawie Wyżyny Lubelskiej,
- wymienia dwa przykłady roślin charakterystycznych dla Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej, podaje nazwy zwierząt żyjących w jaskiniach na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej (co najmniej dwa),
- wskazuje na mapie najwyższe szczyty Tatr,
- wymienia cechy krajobrazu wysokogórskiego,
- omawia cechy pogody w górach.

**Z zakresu „Łądy i oceany”:**

- zna różnice między siatką geograficzną i siatką kartograficzną,
- wskazuje główne kierunki geograficzne na globusie,

- porównuje powierzchnię kontynentów i oceanów na podstawie diagramów,
- wskazuje akweny morskie na trasach pierwszych wypraw geograficznych.

#### **Z zakresu „Krajobrazy świata”:**

- wyjaśnia różnicę między pogodą a klimatem,
- wyjaśnia termin klimatogram, preria, pampa,
- odczytuje z klimatogramu temperaturę powietrza i wielkość opadów atmosferycznych w danym miesiącu,
- wymienia typy klimatów w strefie umiarkowanej,
- omawia na podstawie mapy stref klimatycznych i klimatogramów klimat: strefy wilgotnych lasów równikowych, klimat strefy lasów liściastych i mieszanych, strefy sawann i stepów, strefy pustyń gorących i lodowych, strefy klimatu śródziemnomorskiego, strefy tajgi i tundry,
- omawia na podstawie ilustracji warstwową budowę lasów strefy umiarkowanej,
- opisuje na podstawie ilustracji świat roślin i zwierząt pustyń gorących i pustyń lodowych,
- wymienia obiekty turystyczne w basenie Morza Śródziemnego,
- wskazuje na mapie położenie najwyższych łańcuchów górskich innych niż Himalaje,
- charakteryzuje krajobraz wysokogórski w Himalajach,
- opisuje świat roślin i zwierząt w Himalajach.

### **Klasa 7**

#### **Z zakresu „Podstawy geografii”:**

- przedstawia różnicę między geografą fizyczną a geografą społeczno-ekonomiczną,
- wymienia źródła informacji geograficznej,
- podaje cechy kształtu i wymiary Ziemi,
- odczytuje wartości szerokości geograficznej zwrotników, kół podbiegunowych oraz biegunów,
- podaje cechy siatki geograficznej,
- określa położenie geograficzne punktów i obszarów na mapie,
- wyjaśnia różnicę między siatką kartograficzną a siatką geograficzną,
- szereguje skale od największej do najmniejszej,
- podaje różnicę między wysokością względną i wysokością bezwzględną,
- określa na podstawie rysunku poziomicowego cechy ukształtowania powierzchni terenu,
- charakteryzuje mapy ze względu na ich przeznaczenie.

#### **Z zakresu „Środowisko przyrodnicze Polski”:**

- omawia cechy położenia Europy i Polski na podstawie mapy ogólnogeograficznej,
- odczytuje szerokość i długość geograficzną wybranych punktów na mapie Polski,
- wskazuje na mapie przebieg granic Polski,
- wskazuje na mapie geometryczny środek Polski,
- omawia proces powstawania gór,
- wymienia na podstawie mapy geologicznej ruchy górotwórcze w Europie i w Polsce,
- wymienia i wskazuje na mapie ogólnogeograficznej góry fałdowe, zrębne oraz wulkaniczne w Polsce,
- wskazuje na mapie zlodowacenia na obszarze Polski,
- opisuje nizinne i górskie formy polodowcowe,
- porównuje krzywą hipsograficzną Polski i Europy,
- dokonuje podziału surowców mineralnych ze względu na znaczenie gospodarcze,
- podaje cechy przejściowości klimatu Polski,
- wymienia rodzaje wiatrów,
- podaje zróżnicowanie długości okresu wegetacyjnego w Polsce na podstawie mapy tematycznej,
- opisuje wody Polski na podstawie mapy ogólnogeograficznej,
- podaje główne cechy fizyczne Bałtyku,
- opisuje charakterystyczne typy gleb w Polsce,
- przedstawia na podstawie mapy tematycznej rozmieszczenie gleb na obszarze Polski,
- omawia na podstawie danych statystycznych wskaźnik lesistości Polski,
- podaje przykłady rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych i pomników przyrody na obszarze własnego regionu,
- charakteryzuje wybrane parki narodowe w Polsce.

#### **Z zakresu „Ludność i urbanizacja w Polsce”:**

- omawia na podstawie wykresów przyrost naturalny i zmiany liczby ludności w Polsce w latach 1946–2016,

- omawia przestrzenne zróżnicowanie współczynnika przyrostu naturalnego w Polsce,
- omawia na podstawie danych statystycznych średnią długość trwania życia Polaków na tle europejskich społeczeństw,
- wyjaśnia przyczyny zróżnicowania gęstości zaludnienia w Europie i w Polsce,
- omawia na podstawie mapy tematycznej przestrzenne zróżnicowanie gęstości zaludnienia w Polsce,
- wymienia główne przyczyny migracji zagranicznych w Polsce,
- określa kierunki napływu imigrantów do Polski,
- podaje najważniejsze cechy migracji wewnętrznych w Polsce,
- wymienia cechy charakterystyczne mniejszości narodowych, mniejszości etnicznych i społeczności etnograficznych w Polsce,
- wskazuje na mapie Polski regiony zamieszkałe przez mniejszości narodowe,
- podaje przyczyny i porównuje wielkość bezrobocia w Polsce,
- porównuje wielkość bezrobocia w Polsce,
- odczytuje z mapy zróżnicowanie przestrzenne bezrobocia w Polsce
- wymienia typy zespołów miejskich w Polsce i podaje ich przykłady,
- podaje różnicę między aglomeracją monocentryczną a policentryczną,
- podaje przyczyny rozwoju największych miast w Polsce,
- podaje przykłady miast o różnych funkcjach w Polsce.

#### **Z zakresu „Rolnictwo i przemysł Polski”:**

- opisuje warunki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze rozwoju rolnictwa w Polsce,
- prezentuje na podstawie danych statystycznych strukturę wielkościową gospodarstw rolnych w Polsce,
- przedstawia znaczenie gospodarcze głównych upraw i w Polsce,
- prezentuje na podstawie danych statystycznych strukturę upraw,
- przedstawia znaczenie gospodarcze produkcji zwierzęcej w Polsce,
- wymienia czynniki lokalizacji chowu bydła, trzody chlewnej i drobiu w Polsce,
- omawia cechy polskiego przemysłu,
- wymienia przyczyny zmian w strukturze przemysłu Polski,
- lokalizuje na mapie Polski elektrownie ciepłne, wodne, wiatrowe i słoneczne,
- opisuje wielkość produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych,
- zna rodzaj przeładunków w portach morskich Polski.

#### **Z zakresu „Usługi w Polsce”:**

- omawia zróżnicowanie usług w Polsce,
- omawia rodzaje transportu lądowego w Polsce,
- omawia na podstawie map tematycznych gęstość dróg kołowych i autostrad oraz gęstość sieci kolejowej w Polsce,
- omawia na podstawie danych statystycznych morską flotę transportową w Polsce,
- omawia czynniki rozwoju turystyki,
- wymienia i wskazuje na mapie polskie obiekty, znajdujące się na *Liście światowego dziedzictwa UNESCO*
- wymienia państwa będące głównymi partnerami handlowymi Polski.

#### **Z zakresu „Zanieczyszczenie środowiska przyrodniczego”:**

- omawia rodzaje zanieczyszczeń, ich źródła i skutki.

#### **Z zakresu „Relacje między elementami środowiska geograficznego”:**

- opisuje zjawisko powodzi,
- wskazuje na mapie ogólnogeograficznej Polski obszary zagrożone powodzią,
- wskazuje na mapie Polski rozmieszczenie największych sztucznych zbiorników wodnych,
- podaje przyczyny rozwoju energetyki wiatrowej i słonecznej w województwach pomorskim i łódzkim,
- omawia przyczyny migracji do stref podmiejskich,
- wskazuje na mapie województw podlaskiego i zachodniopomorskiego obszary o dużym wzroście liczby ludności,
- omawia cechy gospodarki Polski przed 1989 r. i po nim,
- wymienia podstawowe cechy gospodarki centralnie sterowanej i porównuje z cechami gospodarki rynkowej,
- wyjaśnia znaczenie terminów: *centra logistyczne, spedycja*
- omawia na podstawie mapy sieć autostrad i dróg ekspresowych,
- wymienia rodzaje usług, które rozwijają się dzięki wzrostowi ruchu turystycznego.

### **Z zakresu „Mój region i moja mała ojczyzna”**

- charakteryzuje środowisko przyrodnicze regionu oraz określa jego główne cechy na podstawie map tematycznych,
- rozpoznaje skały występujące w regionie miejsca zamieszkania,
- wyróżnia najważniejsze cechy gospodarki regionu na podstawie danych statystycznych i map tematycznych,
- określa obszar utożsamiany z własną małą ojczyzną jako symboliczną przestrzeń w wymiarze lokalnym,
- rozpoznaje w terenie obiekty charakterystyczne dla małej ojczyzny i decydujące o jej atrakcyjności.

### **Klasa 8**

#### **Z zakresu „Azja”:**

- opisuje linię brzegową Azji na podstawie mapy ogólnogeograficznej świata,
- charakteryzuje zróżnicowanie środowiska geograficznego Azji,
- przedstawia kontrasty w ukształtowaniu powierzchni terenu Azji na podstawie mapy ogólnogeograficznej,
- omawia czynniki klimatyczne kształtujące klimat Azji,
- omawia strefy roślinne Azji na podstawie mapy tematycznej,
- omawia budowę wulkanu na podstawie ilustracji,
- wymienia typy wulkanów i podaje ich główne cechy,
- wskazuje na mapie obszary Azji o korzystnych i niekorzystnych warunkach do rozwoju rolnictwa,
- wymienia czołówkę państw azjatyckich w światowych zbiorach roślin uprawnych na podstawie infografiki,
- charakteryzuje ukształtowanie powierzchni Japonii na podstawie mapy ogólnogeograficznej,
- omawia strukturę zatrudnienia w Japonii na podstawie analizy danych statystycznych,
- omawia warunki naturalne rozwoju rolnictwa w Japonii,
- przedstawia cechy rolnictwa Japonii na podstawie analizy danych statystycznych,
- określa różnorodność cech środowiska geograficznego Chin, Półwyspu Indyjskiego i Bliskiego Wschodu na podstawie mapy tematycznej,
- omawia czynniki przyrodnicze sprzyjające osadnictwu w Chinach, Indiach i na Bliskim Wschodzie,
- przedstawia nierównomierne rozmieszczenie ludności Chin na podstawie mapy gęstości zaludnienia,
- omawia główne kierunki produkcji rolnej w Chinach i Indiach na podstawie mapy gospodarczej,
- podaje przyczyny powstawania slumsów w Indiach,
- charakteryzuje indyjską Dolinę Krzemową,
- omawia wielkość zasobów ropy naftowej na świecie i na Bliskim Wschodzie na podstawie wykresu i mapy tematycznej.

#### **Z zakresu „Afryka”:**

- omawia cechy ukształtowania powierzchni Afryki na podstawie mapy ogólnogeograficznej,
- wymienia cechy różnych typów klimatu w Afryce na podstawie klimatogramów i mapy tematycznej,
- charakteryzuje sieć rzeczną i jeziora Afryki na podstawie mapy ogólnogeograficznej,
- omawia czynniki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze rozwoju rolnictwa w Afryce,
- charakteryzuje znaczenie hodowli zwierząt w krajach Afryki,
- przedstawia zróżnicowanie PKB w różnych państwach Afryki na podstawie analizy danych statystycznych,
- omawia przemysł wydobywczy w Afryce na podstawie mapy gospodarczej,
- wskazuje państwa w Afryce dotknięte problemami głodu i niedożywienia na podstawie mapy tematycznej,
- analizuje niedożywienie ludności w Afryce na podstawie wykresu,
- przedstawia ruch turystyczny Kenii na podstawie analizy danych statystycznych.

#### **Z zakresu „Ameryka Północna i Ameryka Południowa”:**

- wymienia nazwy państw leżących w Ameryce Północnej i Ameryce Południowej,
- podaje główne cechy ukształtowania powierzchni Ameryki na podstawie mapy ogólnogeograficznej,
- wymienia strefy klimatyczne Ameryki na podstawie mapy tematycznej,
- omawia przyczyny powstawania tornad i cyklonów tropikalnych,
- podaje główne rejony występowania cyklonów i kierunki ich przemieszczania się – Aleja Tornad,
- podaje cechy środowiska geograficznego Amazonii na podstawie mapy ogólnogeograficznej i krajobrazowej,
- omawia cechy klimatu Amazonii,
- podaje przyczyny zróżnicowania etnicznego i kulturowego Ameryki,
- przedstawia czynniki wpływające na rozmieszczenie ludności w Ameryce Północnej i Ameryce Południowej na podstawie mapy tematycznej,

- analizuje liczbę ludności miejskiej w ogólnej liczbie ludności państw Ameryki na podstawie mapy tematycznej,
- przedstawia cechy położenia geograficznego Kanady i Stanów Zjednoczonych na podstawie mapy ogólnogeograficznej,
- omawia ukształtowanie powierzchni Kanady i Stanów Zjednoczonych,
- przedstawia czynniki wpływające na klimat Kanady i Stanów Zjednoczonych,
- omawia strukturę użytkowania ziemi w Kanadzie i Stanach Zjednoczonych na podstawie wykresu,
- wymienia czynniki wpływające na rozwój Doliny Krzemowej.

#### **Z zakresu „Australia i Oceania”:**

- charakteryzuje środowisko przyrodnicze Australii i Oceanii,
- charakteryzuje ukształtowanie powierzchni Australii na podstawie mapy ogólnogeograficznej,
- wymienia strefy klimatyczne w Australii na podstawie mapy tematycznej,
- charakteryzuje wody powierzchniowe Australii na podstawie mapy ogólnogeograficznej,
- omawia czynniki przyrodnicze wpływające na rozmieszczenie ludności w Australii,
- omawia występowanie surowców mineralnych w Australii na podstawie mapy tematycznej.

#### **Z zakresu „Obszary okołobiegunowe”:**

- wymienia cechy środowiska przyrodniczego obszarów okołobiegunowych na podstawie mapy ogólnogeograficznej,
- charakteryzuje klimat Arktyki i Antarktyki na podstawie mapy tematycznej i klimatogramów,
- wymienia zagrożenia środowiska naturalnego obszarów polarnych,
- wskazuje na mapie Antarktydy położenie polskiej stacji badawczej H. Arctowskiego.

#### **Ocena dobra:**

- umie samodzielnie pracować z materiałem źródłowym, podręcznikiem i różnymi tematycznie mapami,
- ustnie i pisemnie stosuje terminologię typową dla danego przedmiotu,
- rozwiązuje typowe problemy z wykorzystaniem metod oraz różnorodnych źródeł informacji,
- sprawnie pracuje w grupie,
- dostrzega i wyjaśnia związki zachodzące pomiędzy różnymi procesami na Ziemi,
- starannie prowadzi zeszyt przedmiotowy i zeszyt ćwiczeń, na bieżąco je uzupełnia,
- uczeń opanował materiał na ocenę dobrą:

### **Klasa 5**

#### **Z zakresu „Mapa Polski”:**

- rozróżnia na mapie znaki punktowe, liniowe i powierzchniowe,
- rysuje podziałkę liniową,
- wyjaśnia, dlaczego każda mapa ma skalę,
- oblicza odległość na mapie wzdłuż linii prostej za pomocą skali liczbowej,
- wyjaśnia, jak powstaje mapa poziomicowa,
- wyjaśnia różnicę między obszarem nizinnym, wyżynnym a obszarem górskim,
- wyjaśnia różnicę między mapą ogólnogeograficzną a mapą krajobrazową,
- przedstawia sposoby orientowania mapy w terenie.

#### **Z zakresu „Krajobrazy Polski”:**

- podaje całkowitą i administracyjną powierzchnię Polski,
- charakteryzuje pasy rzeźby terenu w Polsce,
- opisuje krajobraz najbliższej okolicy w odniesieniu do pasów rzeźby terenu,
- opisuje wpływ wody i wiatru na nadmorski krajobraz,
- przedstawia sposoby gospodarowania w krajobrazie nadmorskim,
- opisuje zajęcia mieszkańców regionu nadmorskiego,
- przedstawia wpływ lądolodu na krajobraz pojezierzy,
- omawia cechy krajobrazu przekształconego przez człowieka na Nizinie Mazowieckiej,
- przedstawia najważniejsze obiekty dziedzictwa kulturowego w stolicy,
- omawia znaczenie węgla kamiennego na Wyżynie Śląskiej,
- charakteryzuje życie i zwyczaje mieszkańców Wyżyny Śląskiej,
- omawia na podstawie ilustracji powstawanie wąwozów lessowych,
- charakteryzuje czynniki wpływające na krajobraz rolniczy Wyżyny Lubelskiej,

- charakteryzuje na podstawie ilustracji rzeźbę krasową i formy krasowe Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej,
- opisuje na podstawie ilustracji piętra roślinności w Tatrach,
- opisuje zajęcia i zwyczaje mieszkańców Podhala.

#### **Z zakresu „Łądy i oceany”:**

- podaje przyczyny odkryć geograficznych,
- wskazuje na mapie wielkie formy ukształtowania powierzchni Ziemi i akweny morskie na trasie wyprawy geograficznej Marca Polo,
- opisuje na podstawie mapy szlaki wypraw Ferdynanda Magellana i Krzysztofa Kolumba.

#### **Z zakresu „Krajobrazy świata”:**

- wskazuje na mapie klimatycznej obszary o najwyższej oraz najniższej średniej rocznej temperaturze powietrza,
- wskazuje na mapie klimatycznej obszary o największej i najmniejszej rocznej sumie opadów,
- porównuje temperaturę powietrza i opady atmosferyczne w klimacie morskim i kontynentalnym,
- wymienia kryteria wydzielenia stref krajobrazowych,
- przedstawia na podstawie ilustracji układ stref krajobrazowych na półkuli północnej,
- charakteryzuje warstwy wilgotnego lasu równikowego, podaje przykłady roślin,
- charakteryzuje na podstawie ilustracji krajobrazy sawann i stepów,
- potrafi podać kilka przykładów roślin i zwierząt sawanny i stepów,
- omawia klimat stref pustyń gorących i pustyń lodowych,
- omawia rzeźbę terenu pustyń gorących,
- potrafi podać po kilka przykładów zwierząt charakterystycznych dla strefy pustyń gorących,
- omawia cechy krajobrazu śródziemnomorskiego,
- charakteryzuje cechy krajobrazu tajgi i tundry,
- charakteryzuje na podstawie ilustracji piętra roślinne w Himalajach.

### **Klasa 7**

#### **Z zakresu „Podstawy geografii”:**

- wyjaśnia, czym się zajmują poszczególne nauki geograficzne,
- wymienia dowody na kulistość Ziemi,
- wymienia cechy południków i równoleżników,
- odczytuje długość i szerokość geograficzną na globusie i na mapie,
- odszukuje obiekty na mapie na podstawie podanych współrzędnych geograficznych,
- przedstawia skalę w postaci mianowanej i podziałki liniowej,
- wymienia metody prezentacji zjawisk na mapach,
- omawia sposoby przedstawiania rzeźby terenu na mapie,
- oblicza wysokości względne,
- omawia podział map ze względu na treść, skalę i przeznaczenie.

#### **Z zakresu „Środowisko przyrodnicze Polski”:**

- oblicza rozciągłość południkową i rozciągłość równoleżnikową Polski,
- charakteryzuje na podstawie map geologicznych obszar Polski na tle struktur geologicznych Europy (budowa płytowa Europy),
- opisuje cechy różnych typów genetycznych gór,
- charakteryzuje działalność rzeźbotwórczą lądolodu i lodowców górskich na obszarze Polski,
- omawia na podstawie mapy ogólnogeograficznej cechy ukształtowania powierzchni Polski,
- opisuje rozmieszczenie surowców mineralnych w Polsce na podstawie mapy tematycznej,
- omawia warunki klimatyczne w Europie i porównuje do klimatu Polski,
- charakteryzuje czynniki kształtujące klimat w Polsce,
- odczytuje wartości temperatury powietrza i wielkości opadów atmosferycznych z klimatogramów,
- wskazuje na mapie główne rzeki Europy i Polski,
- wyjaśnia, na czym polega asymetria dorzeczy Wisły i Odry,
- opisuje na podstawie mapy cechy oraz walory Wisły i Odry,
- rozpoznaje typy ujść rzecznych,
- charakteryzuje i rozpoznaje typy wybrzeży Bałtyku,
- wyróżnia najważniejsze cechy wybranych typów gleb na podstawie profili glebowych, rozróżnia główne poziomy glebowe,

- wymienia różne rodzaje lasów w Polsce,
- omawia funkcje lasów,
- omawia na podstawie mapy Polski przestrzenne zróżnicowanie lesistości w Polsce,
- ocenia rolę parków narodowych i innych form ochrony przyrody w zachowaniu naturalnych walorów środowiska przyrodniczego.

#### **Z zakresu „Ludność Polski”:**

- omawia zmiany na mapie politycznej Europy w drugiej połowie XX w.,
- oblicza współczynnik przyrostu naturalnego,
- podaje przyczyny zróżnicowania przyrostu naturalnego w Europie i w Polsce,
- omawia czynniki wpływające na liczbę urodzeń w Polsce,
- porównuje udział poszczególnych grup wiekowych ludności Polski na podstawie danych statystycznych,
- oblicza wskaźnik gęstości zaludnienia Polski,
- opisuje na podstawie mapy cechy rozmieszczenia ludności w Polsce,
- opisuje skutki migracji zagranicznych w Polsce,
- porównuje przyrost rzeczywisty ludności w Polsce i w wybranych państwach Europy,
- omawia przyczyny migracji wewnętrznych w Polsce,
- wymienia główne skupiska Polonii,
- porównuje strukturę narodowościową ludności Polski z analogicznymi strukturami ludności w wybranych państwach europejskich,
- określa na podstawie danych statystycznych różnicę w strukturze zatrudnienia ludności w poszczególnych województwach,
- porównuje stopę bezrobocia w wybranych krajach europejskich i odnosi do sytuacji w Polsce,
- analizuje wskaźnik urbanizacji w Polsce i wybranych krajach Europy,
- analizuje rozmieszczenie oraz wielkość miast w Polsce,
- charakteryzuje funkcje wybranych miast w Polsce,
- omawia przyczyny rozwoju miast w Polsce.

#### **Z zakresu „Rolnictwo i przemysł Polski”:**

- omawia regiony rolnicze o najkorzystniejszych warunkach do produkcji rolnej w Polsce,
- wskazuje rejony warzywnictwa i sadownictwa w Polsce,
- prezentuje na podstawie danych statystycznych strukturę chowu zwierząt w Polsce,
- omawia przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia przemysłu w Polsce,
- prezentuje na podstawie danych statystycznych i diagramów strukturę produkcji energii elektrycznej w Polsce na tle wybranych krajów Europy,
- opisuje na podstawie danych statystycznych i wykresów strukturę przeładunków w polskich portach morskich,
- opisuje strukturę połowów ryb w Polsce na podstawie danych statystycznych i diagramów.

#### **Z zakresu „Usługi w Polsce”:**

- omawia ruch pasażerski w portach lotniczych Polski na podstawie diagramów i danych statystycznych,
- podaje przyczyny nierównomiernego dostępu do środków łączności na terenie Polski,
- charakteryzuje obiekty znajdujące się na *Liście światowego dziedzictwa UNESCO*,
- charakteryzuje na przykładach walory turystyczne Polski,
- omawia strukturę towarową handlu międzynarodowego na podstawie diagramów i danych statystycznych,
- przedstawia przyczyny niskiego salda bilansu handlu zagranicznego w Polsce.

#### **Z zakresu „Zanieczyszczenie środowiska przyrodniczego”:**

- charakteryzuje wpływ poszczególnych sektorów gospodarki na stan środowiska,
- wymienia źródła zanieczyszczeń komunalnych.

#### **Z zakresu „Relacje między elementami środowiska geograficznego”:**

- wymienia czynniki sprzyjające powodziom w Polsce,
- określa rolę przeciwpowodziową sztucznych zbiorników,
- wyjaśnia wpływ warunków pozaprzyrodniczych na wykorzystanie OZE w województwach pomorskim i łódzkim,
- omawia na podstawie map tematycznych zmiany liczby ludności w strefach podmiejskich Krakowa i Warszawy,
- wskazuje na mapie województw podlaskiego i zachodniopomorskiego gminy o dużym spadku liczby ludności,
- analizuje współczynnik salda migracji na przykładzie województw zachodniopomorskiego i podlaskiego,

- omawia strukturę zatrudnienia w konurbacji katowickiej i aglomeracji łódzkiej przed 1989 r.,
- wymienia główne inwestycje przemysłowe we Wrocławiu i w jego okolicach,
- wskazuje na mapie tematycznej przykłady miejsc, w których przebieg autostrad i dróg ekspresowych sprzyja powstawaniu centrów logistycznych,
- wskazuje na mapie położenie głównych atrakcji wybrzeża Bałtyku i Małopolski.

#### **Z zakresu „Mój region i moja mała ojczyzna”:**

- wyjaśnia uwarunkowania zróżnicowania środowiska przyrodniczego w swoim regionie,
- analizuje genezę rzeźby powierzchni swojego regionu,
- prezentuje główne cechy struktury demograficznej ludności regionu,
- prezentuje główne cechy gospodarki regionu,
- opisuje walory środowiska geograficznego małej ojczyzny,
- omawia historię małej ojczyzny na podstawie dostępnych źródeł.

### **Klasa 8**

#### **Z zakresu „Azja”:**

- omawia budowę geologiczną Azji na podstawie mapy tematycznej,
- omawia cyrkulację monsunową i jej wpływ na klimat Azji,
- charakteryzuje kontrasty klimatyczne i roślinne w Azji na podstawie mapy tematycznej,
- omawia czynniki wpływające na układ sieci rzecznej w Azji,
- omawia płytową budowę litosfery na podstawie map tematycznych,
- wyjaśnia przyczyny występowania trzęsień ziemi i tsunami w Azji,
- opisuje przebieg trzęsienia ziemi i regiony ich występowania,
- omawia warunki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze rozwoju rolnictwa w Azji,
- opisuje skutki występowania tajfunów na obszarze Japonii,
- omawia bariery utrudniające rozwój gospodarki Japonii,
- omawia znaczenie i rolę transportu w gospodarce Japonii,
- omawia cechy gospodarki Chin,
- analizuje wielkości PKB w Chinach na tle innych krajów świata na podstawie danych statystycznych,
- charakteryzuje tradycyjne rolnictwo i warunki rozwoju rolnictwa Chin,
- przedstawia problemy demograficzne Indii,
- omawia system kastowy w Indiach,
- przedstawia zróżnicowanie indyjskiej edukacji,
- analizuje strukturę zatrudnienia i strukturę PKB Indii na podstawie wykresu,
- charakteryzuje przemysł przetwórczy Indii na podstawie diagramów i danych statystycznych,
- omawia zróżnicowanie religijne na Bliskim Wschodzie,
- omawia wpływ religii na życie muzułmanów,
- przedstawia znaczenie przemysłu naftowego w krajach Bliskiego Wschodu.

#### **Z zakresu „Afryka”:**

- omawia wpływ czynników klimatotwórczych na klimat Afryki,
- omawia rozmieszczenie opadów atmosferycznych w Afryce na podstawie mapy klimatycznej i klimatogramów,
- omawia udział rolnictwa w strukturze zatrudnienia w wybranych państwach Afryki na podstawie wykresu,
- omawia gospodarkę w strefie Sahelu,
- omawia cechy gospodarki krajów Afryki na podstawie analizy danych statystycznych,
- przedstawia nowoczesne działy gospodarki Afryki,
- omawia rozwój i znaczenie usług w Afryce,
- omawia przyczyny niedożywienia ludności w Etiopii,
- opisuje zmiany w poziomie niedożywienia ludności Etiopii,
- wymienia obiekty w Kenii wpisane na „Listę światowego dziedzictwa UNESCO”,
- opisuje na podstawie wybranych źródeł walory kulturowe Kenii.

#### **Z zakresu „Ameryki Północnej i Ameryki Południowej”:**

- charakteryzuje budowę geologiczną Ameryki na podstawie mapy geologicznej,
- omawia czynniki klimatyczne wpływające na klimat Ameryki,
- porównuje strefy klimatyczne ze strefami roślinnymi w Ameryce na podstawie map tematycznych,
- charakteryzuje wody powierzchniowe Ameryki na podstawie mapy ogólnogeograficznej,

- omawia mechanizm powstawania tornad i cyklonów tropikalnych,
- podaje przyczyny wysokich rocznych sum opadów atmosferycznych w Amazonii,
- opisuje piętno wilgotnych lasów równikowych w Amazonii,
- omawia wielkie migracje w historii zasiedlania Ameryki,
- omawia na podstawie wykresu zmiany liczby ludności w Ameryce na przestrzeni lat,
- omawia rozwój miast Ameryki na podstawie wybranych źródeł informacji,
- podaje przykłady megalopolis w Ameryce i wskazuje je na mapie,
- podaje przyczyny powstawania slumsów w wielkich miastach na przykładzie Ameryki Południowej,
- przedstawia zasięg występowania lasów w Kanadzie na podstawie mapy tematycznej,
- przedstawia miejsce Kanady w światowym eksporcie wybranych produktów rolnych na podstawie wykresu,
- omawia znaczenie przemysłu i jego kluczowe działy w Stanach Zjednoczonych,
- omawia cechy rolnictwa Stanów Zjednoczonych.

#### **Z zakresu „Australii i Oceanii”:**

- wymienia cechy charakterystyczne poszczególnych typów klimatu w Australii na podstawie klimatogramów,
- omawia strefowość roślinną w Australii na podstawie mapy tematycznej,
- omawia bariery utrudniające zamieszkanie Australii,
- charakteryzuje rdzennych mieszkańców Australii,
- omawia cechy rolnictwa Australii na tle warunków przyrodniczych,
- przedstawia znaczenie turystyki w rozwoju gospodarki Australii i Oceanii.

#### **Z zakresu „Obszary okołobiegunowe”:**

- opisuje zjawisko dnia polarnego i nocy polarnej na obszarach okołobiegunowych,
- charakteryzuje ludy zamieszkujące Arktykę oraz warunki ich życia,
- opisuje warunki życia w polarnej stacji badawczej.

#### **Ocena bardzo dobra:**

- potrafi samodzielnie interpretować i wyjaśniać fakty i zjawiska, nawiązując do innych dziedzin nauk przyrodniczych
- chętnie wyszukuje informacje, wykorzystuje różne źródła informacji,
- nabyta wiedzę i umiejętności potrafi wykorzystać w praktyce,
- uczestniczy i uzyskuje dobre wyniki w różnych formach współzawodnictwa,
- wzorowo prowadzi zeszyt przedmiotowy i zeszyt ćwiczeń
- uczeń w wysokim stopniu opanował treści zawarte w podstawie programowej:

#### **Klasa 5**

##### **Z zakresu „Mapa Polski”:**

- dobiera odpowiednią mapę w celu uzyskania określonych informacji geograficznych,
- przekształca skalę liczbową na mianowaną i podziałkę liniową,
- oblicza odległość w terenie za pomocą skali liczbowej,
- oblicza odległość w terenie za pomocą podziałki liniowej,
- oblicza długość trasy złożonej z odcinków za pomocą skali liczbowej,
- rozpoznaje przedstawione na mapach poziomicowych formy terenu,
- rozpoznaje formy ukształtowania powierzchni na mapie hipsometrycznej,
- omawia zastosowanie map cyfrowych,
- podaje różnice między mapą turystyczną a planem miasta.

##### **Z zakresu „Krajobrazy Polski”:**

- dokonuje oceny krajobrazu najbliższego otoczenia szkoły pod względem jego piękna oraz ładu i estetyki zagospodarowania,
- porównuje na podstawie mapy Polski i ilustracji rzeźbę terenu w poszczególnych pasach,
- wyjaśnia na podstawie ilustracji, jak powstaje jezioro przybrzeżne,
- wymienia obiekty dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego Wybrzeża Słowińskiego oraz wskazuje je na mapie,
- wyjaśnia znaczenie turystyki na Wybrzeżu Słowińskim,
- charakteryzuje najważniejsze obiekty dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego na Nizinie Mazowieckiej,
- opisuje zabudowę i sieć komunikacyjną Warszawy,
- omawia atrakcje turystyczne na Szlaku Zabytków Techniki,

- opisuje za pomocą przykładów rolnictwo na Wyżynie Lubelskiej,
- opisuje najważniejsze obiekty dziedzictwa kulturowego Wyżyny Lubelskiej,
- charakteryzuje na podstawie mapy atrakcje turystyczne Szlaku Orlich Gniazd,
- przedstawia argumenty potwierdzające różnicę w krajobrazie Tatr Wysokich i Tatr Zachodnich,
- opisuje dziedzictwo przyrodnicze Tatr.

#### **Z zakresu „Łądy i oceany”:**

- określa na globusie i mapie położenie punktów, kontynentów i oceanów na kuli ziemskiej,
- opisuje podróże odkrywcze w okresie od XVII w. do XX w.

#### **Z zakresu „Krajobrazy świata” :**

- oblicza średnią roczną temperaturę powietrza,
- oblicza różnicę między średnią temperaturą powietrza w najcieplejszym miesiącu i najzimniejszym miesiącu roku,
- oblicza roczną sumę opadów,
- prezentuje przykłady budownictwa, sposoby gospodarowania i zajęcia mieszkańców stref wilgotnych lasów równikowych oraz lasów liściastych i mieszanych,
- porównuje cechy krajobrazu sawann i stepów,
- omawia przykłady budownictwa i sposoby gospodarowania w strefach pustyń gorących i pustyń lodowych,
- prezentuje przykłady budownictwa i sposoby gospodarowania w strefie śródziemnomorskiej,
- porównuje budownictwo i życie mieszkańców stref tajgi i tundry,
- analizuje zmienność warunków klimatycznych w Himalajach i jej wpływ na życie ludności.

### **Klasa 7**

#### **Z zakresu „Podstawy geografii”:**

- podaje przykłady praktycznego zastosowania geografii,
- wyjaśnia różnicę między elipsoidą a geoidą,
- wyjaśnia znaczenie układu współrzędnych geograficznych,
- oblicza na podstawie współrzędnych geograficznych rozciągłość równoleżnikową i rozciągłość południkową,
- analizuje treści map wykonanych w różnych skalach,
- posługuje się skalą mapy do obliczania odległości w terenie i na mapie,
- omawia metody prezentacji zjawisk na mapach,
- charakteryzuje rzeźbę terenu na podstawie rysunku poziomicowego i mapy ogólnogeograficznej,
- odszukuje w atlasie mapy i określa ich przynależność do poszczególnych rodzajów.

#### **Z zakresu „Środowisko przyrodnicze Polski”:**

- podaje długość granic z sąsiadującymi państwami,
- rozróżnia konsekwencje położenia matematycznego, fizycznogeograficznego oraz geopolitycznego Polski,
- omawia na podstawie mapy płytową budowę litosfery,
- opisuje jednostki geologiczne Polski i podaje ich charakterystyczne cechy,
- określa na podstawie mapy geologicznej obszary poszczególnych fałdowań na terenie Europy i Polski,
- opisuje mechanizm powstawania lodowców,
- wyjaśnia znaczenie terminów: plejstocen i holocen,
- wykazuje pasowość rzeźby terenu Polski,
- przedstawia czynniki kształtujące rzeźbę powierzchni Polski,
- rozpoznaje główne skały występujące na terenie Polski i określa wiek ich powstania,
- podaje przykłady gospodarczego wykorzystania surowców mineralnych w Polsce ,
- opisuje pogodę kształtowaną przez główne masy powietrza napływające nad teren Polski,
- opisuje na podstawie map tematycznych rozkład temperatury powietrza oraz opadów atmosferycznych w Polsce,
- omawia niszczącą i budującą działalność Bałtyku,
- charakteryzuje temperaturę wód oraz zasolenie Bałtyku na tle innych mórz świata,
- opisuje świat roślin i zwierząt Bałtyku,
- omawia procesy i czynniki glebotwórcze,
- opisuje typy zbiorowisk leśnych w Polsce, rozpoznaje je na podstawie fotografii,
- omawia strukturę gatunkową lasów w Polsce, rozpoznaje na podstawie fotografii podstawowe drzewa w lasach Polski,
- opisuje unikalne na skalę światową obiekty przyrodnicze objęte ochroną na terenie Polski,

- ocenia najważniejsze działania w zakresie ochrony środowiska.

#### **Z zakresu „Ludność Polski”:**

- wskazuje na mapie politycznej Europy największe i najmniejsze państwa Europy,
- omawia zmiany, które zaszły w podziale administracyjnym Polski po 1 stycznia 1999 r.,
- omawia na podstawie danych statystycznych uwarunkowania przyrostu naturalnego w Polsce na tle Europy,
- omawia strukturę płci i wieku ludności Polski na tle struktur wybranych państw europejskich na podstawie piramidy płci i wieku,
- omawia czynniki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze wpływające na rozmieszczenie ludności w wybranych państwach Europy i Polski,
- oblicza przyrost rzeczywisty i współczynnik przyrostu rzeczywistego Polsce,
- charakteryzuje skutki migracji wewnętrznych w Polsce,
- omawia przyczyny rozmieszczenia mniejszości narodowych w Polsce,
- przedstawia strukturę wyznaniową Polaków na tle innych państw Europy,
- omawia strukturę zatrudnienia wg działów gospodarki w poszczególnych województwach,
- omawia stopę bezrobocia w innych krajach europejskich na podstawie danych statystycznych i porównuje do Polski,
- omawia pozytywne i negatywne skutki urbanizacji,
- charakteryzuje przemiany współczesnych miast,
- omawia problemy mieszkańców dużych miast,
- analizuje wielkość miast w Polsce i ich rozmieszczenie wg grup wielkościowych.

#### **Z zakresu „Rolnictwo i przemysł Polski”:**

- przedstawia rolnictwo jako sektor gospodarki oraz jego rolę w rozwoju społeczno-gospodarczym kraju,
- omawia poziom mechanizacji i chemizacji rolnictwa w Polsce,
- charakteryzuje czynniki wpływające na rozmieszczenie upraw w Polsce,
- przedstawia strukturę użytkowania ziemi w Polsce na tle innych krajów Europy,
- porównuje produkcję roślinną w Polsce na tle produkcji w innych krajach Europy,
- porównuje produkcję zwierzęcą w Polsce na tle produkcji w innych krajach Europy,
- przedstawia przemysł jako sektor gospodarki i jego rolę w rozwoju społeczno-gospodarczym kraju,
- omawia rozwój przemysłu w Polsce po II wojnie światowej,
- analizuje przyczyny i skutki restrukturyzacji polskiego przemysłu,
- omawia na podstawie dostępnych źródeł zmiany zachodzące współcześnie w polskiej energetyce,
- określa na podstawie dostępnych źródeł uwarunkowania rozwoju gospodarki morskiej w Polsce,
- omawia problemy przemysłu stoczniowego w Polsce.

#### **Z zakresu „Usługi w Polsce”:**

- przedstawia usługi jako sektor gospodarki oraz ich rolę w rozwoju społeczno-gospodarczym kraju,
- charakteryzuje udział poszczególnych rodzajów transportu w przewozach pasażerów i ładunków,
- wyjaśnia przyczyny zróżnicowania sieci transportowej w Polsce,
- określa znaczenie transportu lądowego, wodnego i lotniczego w rozwoju gospodarczym Polski,
- określa znaczenie łączności w rozwoju gospodarczym Polski,
- analizuje na podstawie dostępnych źródeł wpływy z turystyki w Polsce,
- ocenia na podstawie dostępnych źródeł atrakcyjność turystyczną wybranego regionu Polski,
- ocenia znaczenie handlu zagranicznego dla polskiej gospodarki.

#### **Z zakresu „Zanieczyszczenie środowiska przyrodniczego”:**

- analizuje na podstawie mapy tematycznej, danych statystycznych i diagramów stan zanieczyszczeń wód śródlądowych i powietrza,
- omawia skutki zanieczyszczeń środowiska naturalnego.

#### **Z zakresu „Relacje między elementami środowiska geograficznego”:**

- analizuje konsekwencje stosowania różnych metod ochrony przeciwpowodziowej,
- omawia największe powodzie w Polsce i ich skutki,
- wymienia korzyści płynące z wykorzystania źródeł odnawialnych do produkcji energii,
- analizuje dane statystyczne dotyczące liczby farm wiatrowych w łódzkim i pomorskim,
- omawia wpływ migracji do stref podmiejskich na przekształcenie struktury demograficznej okolic Krakowa i Warszawy,
- określa zmiany w użytkowaniu i zagospodarowaniu stref podmiejskich na przykładzie Krakowa i Warszawy,
- wyjaśnia wpływ migracji na strukturę wieku ludności obszarów wiejskich,

- opisuje zmiany, jakie zaszły w strukturze produkcji po 1989 r. w konurbacji katowickiej i aglomeracji łódzkiej,
- omawia rolę transportu morskiego w rozwoju innych działów gospodarki,
- analizuje dane statystyczne dotyczące ruchu turystycznego nad Morzem Bałtyckim i w Krakowie,
- określa wpływ walorów przyrodniczych wybrzeża Bałtyku oraz dziedzictwa kulturowego Małopolski na rozwój turystyki na tych obszarach.

#### **Z zakresu „Mój region i moja mała ojczyzna”:**

- przedstawia w dowolnej formie (np. prezentacji multimedialnej, plakatu, wystawy fotograficznej) przyrodnicze i kulturowe walory swojego regionu,
- analizuje formy współpracy między własnym regionem a partnerskimi regionami zagranicznymi,
- prezentuje na podstawie informacji wyszukanych w różnych źródłach i w dowolnej formie (np. prezentacji multimedialnej, plakatu, wystawy fotograficznej) atrakcyjność osadniczą oraz gospodarczą małej ojczyzny jako miejsca zamieszkania i rozwoju określonej działalności gospodarczej.

### **Klasa 8**

#### **Z zakresu „Azja”:**

- analizuje azjatyckie rekordy dotyczące rzeźby terenu, linii brzegowej i hydrosfery na podstawie infografiki,
- omawia powstawanie Himalajów i rowów oceanicznych,
- przedstawia sposoby zabezpieczania ludzi przed skutkami trzęsień ziemi,
- omawia warunki klimatyczne w Azji wpływające na rytm uprawy ryżu,
- omawia znaczenie uprawy ryżu dla krajów Azji Południowo-Wschodniej („kultura ryżu”),
- wykazuje związek między budową geologiczną a występowaniem wulkanów, trzęsień ziemi i tsunami w Japonii,
- opisuje ekstremalne zjawiska klimatyczne i ich skutki w Japonii,
- analizuje źródła gospodarczego rozwoju Japonii,
- charakteryzuje cechy nowoczesnej gospodarki Japonii oraz rodzaje produkcji przemysłowej,
- uzasadnia, że gospodarka Japonii należy do najnowocześniejszych na świecie,
- przedstawia problemy demograficzne i społeczne Chin z uwzględnieniem przyrostu naturalnego na podstawie analizy danych statystycznych,
- omawia znaczenie nowoczesnych kolei w rozwoju gospodarczym Chin,
- ocenia na podstawie wykresów prognozę zmian liczby ludności w Indiach i Chinach,
- omawia kontrasty etniczne, językowe i religijne w Indiach,
- charakteryzuje cechy gospodarki Indii i możliwości ich rozwoju,
- omawia znaczenie ropy naftowej w rozwoju ekonomicznym państw Bliskiego Wschodu,
- omawia źródła konfliktów zbrojnych i terroryzmu na Bliskim Wschodzie,
- przedstawia rolę organizacji OPEC.

#### **Z zakresu „Afryka”:**

- omawia związek budowy geologicznej Afryki z powstawaniem rowów tektonicznych,
- wyjaśnia cyrkulację powietrza w strefie międzyzwrotnikowej,
- omawia przyczyny procesu pustoszenia w strefie Sahelu,
- omawia typy rolnictwa w Afryce,
- przedstawia czynniki ograniczające rozwój gospodarki w Afryce,
- omawia skutki niedożywienia ludności w Etiopii,
- omawia bariery ograniczające rozwój turystyki w Afryce,
- omawia walory przyrodnicze Kenii wpływające na rozwój turystyki.

#### **Z zakresu „Ameryka Północna i Ameryka Południowa”:**

- wykazuje związek ukształtowania powierzchni z budową geologiczną w Ameryce,
- omawia związek stref klimatycznych ze strefami roślinnymi w Ameryce,
- przedstawia skutki występowania tornad i cyklonów tropikalnych w Ameryce,
- wskazuje na mapie Aleję Tornad,
- wymienia nazwy największych cyklonów XXI wieku,
- omawia ekologiczne następstwa wylesiania Amazonii,
- podaje kierunki gospodarczego wykorzystania Amazonii,
- przedstawia sytuację rdzennej ludności w Ameryce,
- przedstawia negatywne skutki urbanizacji w Ameryce,
- określa cechy megalopolis w Ameryce Północnej,

- omawia czynniki wpływające na przebieg północnej granicy upraw i lasów w Kanadzie,
- opisuje cechy gospodarstw wielkoobszarowych na terenie Kanady,
- charakteryzuje wybrane wskaźniki rozwoju gospodarczego Stanów Zjednoczonych,
- omawia znaczenie usług wyspecjalizowanych w gospodarce Stanów Zjednoczonych,
- omawia przyczyny marnowania żywności na przykładzie Stanów Zjednoczonych.

#### **Z zakresu „Australia i Oceania”:**

- wyjaśnia wpływ położenia Australii na klimat,
- omawia zasoby wód artezyjskich i ich rolę w gospodarce Australii,
- wyjaśnia, dlaczego Australia jest atrakcyjna dla imigrantów,
- omawia znaczenie przemysłu przetwórczego i zaawansowanych technologii w rozwoju Australii.

#### **Z zakresu „Obszary Okołobiegunowe”:**

- porównuje środowisko przyrodnicze Arktyki i Antarktyki,
- wyjaśnia, dlaczego Antarktyda jest największą pustynią lodową,
- prezentuje osiągnięcia polskich badaczy obszarów okołobiegunowych,
- wyjaśnia status prawny Antarktydy,
- omawia znaczenie traktatu antarktycznego.

#### **Ocena celująca:**

- formułuje oryginalne i przemyślane wnioski, potrafi w sposób usystematyzowany wnioskować i prawidłowo nazywać procesy geograficzne i rozwiązywać problemy geograficzne w sposób nietypowy, wykorzystując nabytą wiedzę, stosuje poprawny styl i język,
- potrafi do wyjaśnienia procesów geograficznych, faktów i zjawisk wykorzystać wiedzę z innych dziedzin nauk przyrodniczych,
- wykorzystuje samodzielnie różnorodne źródła informacji geograficznej,
- próbuje prowadzić własne prace badawcze i obserwacje pod okiem nauczyciela,
- aktywnie uczestniczy i uzyskuje bardzo dobre wyniki w różnych formach współzawodnictwa, jest ich laureatem.
- wzorowo prowadzi zeszyt przedmiotowy i zeszyt ćwiczeń.
- uczeń w bardzo wysokim stopniu opanował treści podstawy programowej, jednocześnie dopełniając je o wiedzę wykraczającą poza materiał przewidziany dla danej klasy:

#### **Klasa 5**

##### **Z zakresu „Mapa Polski”:**

- posługuje się planem miasta w terenie,
- podaje przykłady wykorzystania map o różnej treści i potrafi je wykorzystać do analizy problemu,
- analizuje treść map przedstawiających ukształtowanie powierzchni Polski,
- czyta treść mapy lub planu najbliższego otoczenia szkoły, odnosząc je do obserwowanych w terenie elementów środowiska geograficznego,
- projektuje i opisuje trasę wycieczki na podstawie mapy turystycznej lub planu miasta.

##### **Z zakresu „Krajobrazy Polski”:**

- proponuje zmiany w zagospodarowaniu terenu najbliższej okolicy,
- prezentuje projekt planu zagospodarowania terenu wokół szkoły,
- przygotowuje prezentację multimedialną na temat Wybrzeża Słowińskiego z uwzględnieniem elementów krajobrazu naturalnego i kulturowego,
- na podstawie zdjęć rozpoznaje rośliny i zwierzęta Wybrzeża Słowińskiego,
- przedstawia zróżnicowanie krajobrazu krain geograficznych w pasie pojezierzy na podstawie mapy,
- analizuje na podstawie dodatkowych źródeł informacji oraz map tematycznych warunki rozwoju rolnictwa na Nizinie Mazowieckiej,
- planuje na podstawie planu miasta wycieczkę po Warszawie,
- przedstawia pozytywne i negatywne zmiany w krajobrazie Wyżyny Śląskiej wynikające z działalności człowieka,
- analizuje na podstawie dodatkowych źródeł informacji oraz map tematycznych warunki sprzyjające rozwojowi rolnictwa na Wyżynie Lubelskiej,
- przedstawia historię najważniejszych zamków znajdujących się na Szlaku Orlich Gniazd (Częstochowa, Wawel, Ojców, Piaskowa Skała)

- wyjaśnia negatywny wpływ turystyki na środowisko Tatr.

#### **Z zakresu „Łądy i oceany”:**

- oblicza różnicę wysokości między najwyższym szczytem na Ziemi a największą głębokością w oceanach,
- przedstawia znaczenie odkryć geograficznych.

#### **Z zakresu „Krajobrazy świata”:**

- przedstawia zróżnicowanie temperatury powietrza i opadów atmosferycznych na Ziemi na podstawie map tematycznych,
- omawia wpływ człowieka na krajobrazy Ziemi,
- porównuje wilgotne lasy równikowe z lasami liściastymi i mieszanymi strefy umiarkowanej pod względem klimatu, roślinności i świata zwierząt,
- analizuje strefy sawann i stepów pod względem położenia, warunków klimatycznych i głównych cech krajobrazu,
- przedstawia podobieństwa i różnice między krajobrazami pustyń gorących i pustyń lodowych,
- opisuje na podstawie dodatkowych źródeł informacji zróżnicowanie przyrodnicze i kulturowe strefy śródziemnomorskiej,
- porównuje rozmieszczenie stref krajobrazowych na Ziemi i pięter roślinności w górach.

### **Klasa 7**

#### **Z zakresu „Podstawy geografii”:**

- określa przedmiot badań poszczególnych nauk geograficznych,
- ocenia znaczenie umiejętności określania współrzędnych geograficznych w życiu człowieka,
- oblicza skalę mapy na podstawie odległości rzeczywistej między obiektami przedstawionymi na mapie,
- wskazuje możliwość praktycznego wykorzystania map w różnych skalach,
- interpretuje treści różnego rodzaju map i przedstawia ich zastosowanie.

#### **Z zakresu „Środowisko przyrodnicze Polski”:**

- wykazuje konsekwencje rozciągłości południkowej i rozciągłości równoleżnikowej Polski i Europy,
- wykazuje zależność między występowaniem ruchów górotwórczych w Europie a współczesnym ukształtowaniem powierzchni Polski,
- wykazuje zależność między występowaniem zlodowaceń w Europie a współczesnym ukształtowaniem powierzchni Polski,
- opisuje wpływ wydobycia surowców mineralnych na środowisko przyrodnicze,
- wykazuje wpływ zmienności pogody w Polsce na rolnictwo, transport i turystykę,
- ocenia znaczenie gospodarcze rzek Polski,
- analizuje główne źródła zanieczyszczeń Morza Bałtyckiego,
- ocenia przydatność przyrodniczą i gospodarczą lasów w Polsce,
- podaje argumenty przemawiające za koniecznością zachowania walorów dziedzictwa przyrodniczego,
- planuje wycieczkę do parku narodowego lub rezerwatu przyrody.

#### **Z zakresu „Ludność Polski”:**

- analizuje na podstawie dostępnych źródeł ekonomiczne skutki utrzymywania się niskich lub ujemnych wartości współczynnika przyrostu naturalnego w krajach Europy i Polski,
- analizuje konsekwencje starzenia się społeczeństwa europejskiego,
- analizuje skutki nierównomiernego rozmieszczenia ludności w Europie i w Polsce,
- ocenia skutki migracji zagranicznych w Polsce i w Europie,
- omawia na podstawie dostępnych źródeł problemy mniejszości narodowych w Europie i w Polsce,
- analizuje na podstawie dostępnych źródeł skutki bezrobocia w Polsce,
- omawia na podstawie dostępnych źródeł zmiany zachodzące w procesie urbanizacji w Polsce po II wojnie światowej.

#### **Z zakresu „Rolnictwo i przemysł Polski”:**

- przedstawia korzyści dla polskiego rolnictwa wynikające z członkostwa naszego kraju w Unii Europejskiej,
- dokonuje na podstawie danych statystycznych analizy zmian pogłowia wybranych zwierząt gospodarskich w Polsce po 2000 r. i wyjaśnia ich przyczyny,
- przedstawia perspektywy rozwoju gospodarki morskiej w Polsce.

#### **Z zakresu „Usługi w Polsce”:**

- prezentuje na podstawie dostępnych źródeł problemy polskiego transportu lądowego, wodnego i lotniczego,

- ocenia na podstawie dostępnych źródeł poziom rozwoju turystyki zagranicznej w Polsce na tle innych krajów Europy,
- analizuje na podstawie dostępnych źródeł wpływy z turystyki w wybranych krajach Europy
- omawia na podstawie dostępnych źródeł zmiany, które zaszły w geograficznych kierunkach wymiany międzynarodowej Polski,
- podaje przykłady sukcesów polskich firm na arenie międzynarodowej.

#### **Z zakresu „Zanieczyszczenie środowiska przyrodniczego”:**

- ustala na podstawie dostępnych źródeł, jakie regiony w Polsce cechują się największym zanieczyszczeniem środowiska przyrodniczego.

#### **Z zakresu „Relacje między elementami środowiska geograficznego”:**

- określa na wybranych przykładach wpływ wylesiania dorzeczy, regulacji koryt rzecznych, stanu wałów przeciwpowodziowych, zabudowy teras zalewowych i sztucznych zbiorników wodnych na wezbrania oraz występowanie i skutki powodzi w Polsce,
- analizuje na wybranych przykładach warunki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze sprzyjające produkcji energii ze źródeł odnawialnych i nieodnawialnych lub ograniczające tę produkcję oraz określa ich wpływ na rozwój energetyki w Polsce,
- identyfikuje na wybranych przykładach związki między rozwojem dużych miast a zmianami w użytkowaniu i zagospodarowaniu terenu, stylu zabudowy oraz strukturze demograficznej w strefach podmiejskich,
- ukazuje na wybranych przykładach wpływ procesów migracyjnych na strukturę wieku i zmiany zaludnienia obszarów wiejskich,
- wykazuje na podstawie dostępnych źródeł wpływ przemian politycznych i gospodarczych w Polsce po 1998 r. na zmiany struktury zatrudnienia w wybranych regionach kraju,
- identyfikuje związki między przebiegiem autostrad a lokalizacją przedsiębiorstw przemysłowych oraz centrów logistycznych i handlowych na wybranym obszarze kraju,
- identyfikuje związki między transportem morskim a lokalizacją inwestycji przemysłowych i usługowych na przykładzie Trójmiasta.

#### **Z zakresu „Mój region i moja mała ojczyzna”:**

- projektuje na podstawie wyszukanych informacji trasę wycieczki krajoznawczej po własnym regionie,
- wykazuje na podstawie obserwacji terenowych przeprowadzonych w wybranym miejscu własnego regionu zależność między elementami środowiska geograficznego,
- planuje wycieczkę po swojej małej ojczyźnie,
- projektuje na podstawie własnych obserwacji terenowych działania służące zachowaniu walorów środowiska geograficznego (przyrodniczego i kulturowego) oraz poprawie warunków życia lokalnej społeczności.

### **Klasa 8**

#### **Z zakresu „Azja”:**

- wyjaśnia, dlaczego na wschodnich wybrzeżach Azji występuje wiele wulkanów,
- udowadnia słuszność stwierdzenia, że Azja to kontynent kontrastów geograficznych,
- omawia wpływ budowy geologicznej na występowanie rowów tektonicznych, wulkanów, trzęsień ziemi i tsunami,
- ocenia skutki trzęsień ziemi dla obszarów gęsto zaludnionych,
- wyjaśnia na podstawie mapy ogólnogeograficznej i analizy danych statystycznych, dlaczego grunty orne mają niewielki udział w strukturze użytkowania ziemi w Azji,
- wykazuje związki między cechami klimatu monsunowego a rytmem upraw i „kulturą ryżu” w Azji Południowo-Wschodniej,
- ocenia znaczenie warunków przyrodniczych i czynników społeczno-kulturowych w tworzeniu nowoczesnej gospodarki Japonii,
- omawia wpływ gospodarki Chin na gospodarkę światową,
- omawia skutki ekologiczne intensywnego wykorzystania rolniczego krajobrazów lessowych w Chinach,
- opisuje główne problemy indyjskiego społeczeństwa oraz przedstawia ich przyczyny,
- analizuje skutki występowania konfliktów zbrojnych na Bliskim Wschodzie.

#### **Z zakresu „Afryka”:**

- wyjaśnia istnienie strefowości klimatyczno-roślinno-glebowej w Afryce,
- wyjaśnia związki między warunkami przyrodniczymi a możliwościami gospodarowania w strefie Sahelu,
- ocenia skutki stosowania rolnictwa żarowo-odłogowego i plantacyjnego w Afryce Zachodniej,

- przedstawia rolę chińskich inwestycji na kontynencie afrykańskim,
- przedstawia sposoby walki z głodem ludności Afryki na przykładzie Etiopii,
- określa związki między warunkami przyrodniczymi i kulturowymi a rozwojem turystyki na przykładzie Kenii,
- przedstawia argumenty pomagające przełamywać stereotypy na temat Afryki.

#### **Z zakresu „Ameryka Północna i Ameryka Południowa”:**

- ustala prawidłowości w ukształtowaniu powierzchni Ameryki Północnej i Ameryki Południowej na podstawie map tematycznych,
- przedstawia sposoby ochrony przed nadchodzącym cyklonem na podstawie wybranych źródeł informacji,
- przedstawia działania człowieka mające na celu ochronę walorów przyrodniczych Amazonii,
- omawia skutki zanikania kultur pierwotnych na przykładzie Ameryki Północnej i Ameryki Południowej,
- opisuje problemy ludności mieszkających w slumsach na podstawie materiałów źródłowych,
- wykazuje zależność między ukształtowaniem powierzchni, cyrkulacją powietrza, odległością od morza, prądami morskimi a przebiegiem północnej granicy upraw i lasów w Kanadzie,
- omawia cechy charakterystyczne gospodarki Kanady z uwzględnieniem surowców mineralnych, rozwoju przemysłu i handlu,
- ocenia wpływ przemysłu zaawansowanych technologii na rozwój gospodarki Stanów Zjednoczonych,
- ocenia rolę Stanów Zjednoczonych w gospodarce światowej na podstawie analizy danych statystycznych.

#### **Z zakresu „Australia i Oceania”:**

- wykazuje zależność między klimatem a zasobami wód powierzchniowych w Australii,
- wykazuje zależność pomiędzy rozmieszczeniem ludności a warunkami naturalnymi występującymi w Australii,
- określa główne cechy gospodarki Australii na tle warunków przyrodniczych.

#### **Z zakresu „Obszary okołobiegunowe”:**

- omawia zmiany w środowisku przyrodniczym obszarów polarnych,
- charakteryzuje cele oraz zakres badań prowadzonych w Arktyce i w Antarktyce na podstawie dostępnych źródeł,
- omawia wkład Polaków w badania obszarów polarnych na podstawie dostępnych źródeł.

### **IV. DOSTOSOWANIE WYMAGAŃ DO UCZNIÓW Z DYSFUNKCJAMI**

1. Wydłużenie czasu pracy pisemnej i odpowiedzi ustnej.

2. W przypadku ucznia z dysleksją:

a. dysleksją:

- indywidualna pomoc w czytaniu tekstu ze zrozumieniem,
- nie wymaganie głośnego czytania tekstu przy klasie,
- odpytywanie z ławki, dawanie czasu na zastanowienie się,
- nie dyskwalifikowanie sprawdzianów pisemnych ze względu na błędy rachunkowe i ortograficzne,
- w momencie obniżenia koncentracji uwagi mobilizowanie ucznia do aktywności;

b. dysgrafią:

- nieocenianie estetyki zeszytu,
- pomoc w rysowaniu schematów,
- ograniczenie oceniania na podstawie prac i odpowiedzi pisemnych, przeprowadzanie sprawdzianów ustnych „z ławki”, odpytywanie ustne, ocenianie prac domowych;

c. dysortografią:

- wydłużenie czasu pracy na lekcji (odpowiedzi i prac pisemnych)
- posadzenie ucznia blisko tablicy
- nie obniżanie oceny za błędy ortograficzne
- dążenie do tego, by uczeń opanował poprawną pisownię podstawowych pojęć.

d. dyskalkulią

- postępowanie zgodnie z zasadami Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej.